

мами / П. Петряков, М. Певзнер // Hochschule und Schule in der internationalen Diskussion: Chancen und Risiken neuer Entwicklungen / O. Graumann, M. Pevzner, M. Rudolph, I. Diel. – Baltmannsweiler, 2010. – С. 401–416.

8. Степанов Ю. С. Константы: словарь русской культуры : 2-е изд., испр. и доп. / Ю. С. Степанов. – М. : Академ. проект, 2001. – 590 с.

9. Gütl B. Bildungsmanagement / B. Gütl, F. M. Orthey, S. Laske. – München und Mering, 2006.

10. Fosker N. Leading and managing education: International dimensions / N. Fosker, J. Lumby. – L., 2003.

11. Peters T. R. Waterman. In search of excellence / T. R. Peters.–N.Y.,1983.

12. Top Universitites in Europe [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.timeshighereducation.co.uk/world-university-rankings.

Надійшла до редакції 9.11.2012 р.

УДК 811.111'37'42

Т. В. Колісниченко

Буковинський державний фінансово-економічний університет

СЕМАНТИЧНА СПОЛУЧУВАНІСТЬ ДІЄСЛІВ-КОНВЕРСИВІВ У ФІНАНСОВОМУ ДИСКУРСІ

Стаття спрямована на вивчення суми всіх можливих елементів, які оточують дієслова-конверсиви у реченні. Дослідження сфокусовано на семантичну сполучуваність дієслів-конверсивів у структурі фінансового дискурсу.

Ключові слова: сполучуваність, дієслова-конверсиви, дистрибуція, дистрибутивний аналіз, синтаксична конструкція, лексико-семантичне поле, семантична обмеженість.

Статья направлена на изучение суммы всех возможных элементов, окружающих глаголы-конверсивы в предложении. Исследование сфокусировано на изучение семантической сочетаемости глаголов-конверсивов в структуре финансового дискурса.

Ключевые слова: сочетаемость, глаголы-конверсивы, дистрибуция, дистрибутивный анализ, синтаксическая конструкция, лексико-семантическое поле, семантическое ограничение.

The present work aims at analyzing the sum of all possible surrounding elements of converse verbs. The semantic combinatory of converse verbs in the structure of financial discourse is studied.

Key words: combinatory, converse verbs, distribution, distribution analysis, syntax analysis, syntax construction, lexico-semantic field, semantic restriction.

Стаття спрямована на аналіз семантичного оточення дієслів-конверсивів у структурі речення у фінансовому дискурсі, який трактується нами як когнітивний процес представників фінансової сфери, що реалізується сторонами у конкретних комунікативних, соціальних і прагматичних ситуаціях, об'єднаних спільністю цільового завдання «*надавати фінансову допомогу – отримувати фінансову допомогу*».

Актуальність дослідження полягає у визначенні функціональної семантики дієслів-конверсивів у фінансовому дискурсі.

Функціональні властивості лексем реалізуються в їхніх дистрибутивних властивостях, саме тому для дослідження функціонування дієслів-конверсивів у структурі дискурсу звернено увагу на дистрибутивний аналіз.

Дистрибутивний аналіз у лінгвістиці використовується для дослідження мовних лексем різних рівнів. Дескриптивісти (Б. Блок, М. Блумфілд, Г. Глісон, В. Гумбольдт, Дж. Лайонз, Г. Трейгер, Е. Сепир, М. Д. Степанова, З. Харріс) зосереджують свою увагу на «описі зовнішніх елементів структури мови» [3, с. 9]. За словами З. Харріса, дистрибутивний аналіз є особливою частиною дослідження, що стосується не мовленнєвої діяльності, а виділення ознак мови.

Дистрибуція властива одиницям усіх мовних рівнів і визначається як здатність мовних одиниць вступати у взаємозв'язки з одиницями власного (та рідше вищого) рівня для виконання певних номінативних і комунікативних завдань [7, с. 8]. Такі виокремлення рис полягають у дистрибутивних відношеннях досліджуваної мови – повторюваності цих ознак відносно одна одної в межах висловлювання [8, с. 209]. Традиційно вирізняють лексичну та семантичну дистрибуцію (Н. Д. Арутюнова, Н. Л. Кошелап, В. В. Левицький, Г. В. Степанова, Д. М. Шмелев, А. М. Шрамм та ін.). У лексичному ракурсі розглядається специфіка сполучуваності лексичних одиниць із тотожними або близькими значеннями, а при семантичній дистрибуції реалізуються різні поєднання в словосполученнях.

Дистрибуція – положення елемента відносно тотожних і нетотожних оточень [10, р. 45]. Н. Д. Арутюнова вбачає в дистрибутивному аналізі виявлення особливостей комбінування лексичних одиниць не за їхнім значенням, а незалежно від їхнього змісту. Семантичні відношення між дієсловом та його актантами, за її словами, досить суттєві для розуміння смислової сторони речення [2, с. 82]. Дистрибуція, на думку Б. О. Серебренікова, проявляється в тому, що кожна лексема і кожний її компонент значення мають певну систему сполучуваності і входять до певних сполучень. Закономірність поєднання лексем зумовлена співвідношенням предметів матеріального світу та правилами сполучуваності лексем [6, с. 184].

Під дистрибуцією ми розуміємо ідентифікацію всіх комбінацій дієслів-конверсивів з метою визначення їхньої комунікативної мети. Дистрибуція лексеми залежить від потенції лексеми, від типу дискурсу та інтенції автора. Г. І. Кустова наголошує, що при кожній лексемі мають бути вказані семантичні обмеження та задані класи об'єктів, що заповнюють її дистрибуцію [5, с. 123].

Метою роботи є аналіз семантичної сполучуваності фінансових дієслів-конверсивів для виявлення особливостей їх поєднання з іншими лексемами у дискурсі та реалізації доміантних і периферійних значень досліджуваних дієслів-конверсивів у структурі фінансового дискурсу.

Аналіз фактичного матеріалу показав, що граматично дієслова-конверсиви можуть мати незаповнену правосторонню позицію або поєднуватись у лівосторонній та правосторонній позиції з прислівниками, прийменниками, інфінітивами, іменниками, займенниками та іменниковими фразами. І. М. Калиновська трактує іменникову фразу як синтаксичну конструкцію, до складу котрої входять головний (ядро-іменник) та один чи кілька залежних компонентів (артикуль, детермінатив тощо) [4, с. 6]. За визначенням Д. Пейна, іменникова фраза складається як мінімум з головного іменника разом із його модифікаторами [13, с. 714].

Аналіз семантичної сполучуваності дієслів-конверсивів у структурі фінансового дискурсу виявив, що семантично дієслова-конверсиви можуть сполучатися з конститuentами лексико-семантичних полів (далі–ЛСП) «agent», ЛСП «artifact», ЛСП «resources», ЛСП «time», ЛСП «behavior» та ЛСП «conflict». У лівосторонній позиції дієслова-конверсиви сполучаються з конститuentами двох ЛСП: «agent» та «financial resources». **Правостороння сполучуваність дієслів-конверсивів у фінансовому дискурсі значно ширша і включає в себе конститuentи ЛСП «agent», ЛСП «artifact», ЛСП «resources», ЛСП «time», ЛСП «behavior» та ЛСП «conflict».** Хоча зареєстровано і незаповнену правосторонню позицію дієслів-конверсивів.

ЛСП «agent» – лексеми *agent, banker, businessman, dealer, entrepreneur, moneyman, marketer, merchant, middleman, salesman, etc;*

ЛСП «artifact» – лексеми *machine, sign, soap, things, etc*;
 ЛСП «behavior» – лексеми *action, attention, attitude, conduct, functioning, manner, reaction, right, etc*;
 ЛСП «conflict» – лексеми *battle, disagreement, clash, fight, struggle, war, etc*;
 ЛСП «corporation» – лексеми *banks, company, firms, shops, etc*;
 ЛСП «resources» – лексеми *cash, credit, discount, money, payment, shares, yield, etc*;
 ЛСП «time» – лексеми *event, instance, moment, occasion, period, portion, progress, etc*.

Семантичну сполучуваність фінансових дієслів-конверсивів представимо за допомогою формул ЛСП¹+Verb, ЛСП¹+Verb+ЛСП² або ЛСП¹+Verb+ЛСП²+ЛСП³, де ЛСП^{1,2,3} представлене конститuentами лексико-семантичних полів; Verb – досліджуване дієслово-конверсив.

У лівосторонній позиції (ЛСП¹) досліджувані конверсиви можуть сполучатися з ЛСП «agent» та ЛСП «corporation», рідко зустрічаються випадки де лівостороння позиція представлена ЛСП «artifact» або ЛСП «resources».

У правосторонній позиції (ЛСП² або ЛСП³) сполучуваність конверсивів значно ширша у структурі дискурсу і може включати в себе ЛСП «agent», ЛСП «corporation», ЛСП «artifact», ЛСП «resources», ЛСП «time», ЛСП «behavior» та ЛСП «conflict».

Отже, лівосторонню наповнюваність дієслів-конверсивів у фінансовому дискурсі (ЛСП¹) утворюють ЛСП «agent» або ЛСП «corporation» (наприклад, *banker, businessman, entrepreneur, company, bank*), які надають фінансову допомогу. Правостороння сполучуваність дієслів-конверсивів у фінансовому дискурсі може складатись як з одного, так і з двох і більше елементів: ЛСП² представлене ЛСП «agent»/ЛСП «corporation» або ЛСП «resources» (*money, credit, loan, financial support*), ЛСП³ виражене ЛСП «agent»/ЛСП «corporation», які потребують фінансової допомоги з боку ЛСП¹, або може бути представлене ЛСП «artifact» чи ЛСП «resources».

Розглянемо кілька прикладів семантичної сполучуваності дієслівно-конверсивних пар.

1. *The interest earned is normally based on the federal funds traded rate, with the interest earned being credited to the restaurant company's central account daily* [11, p. 116].

У прикладі 1 дієслово-конверсив *to credit* імплікує компонент *give credit (for)* і реалізує значення *to charge (a person or his account) with a debt*.

1. *...that the younger members of the club surmised he had invested money in his friend Dombey's House, and lost it...* [12, p. 717].

Дієслово-конверсив *to invest* у даному прикладі реалізує компонент значення *to lay out (money or capital in an enterprise, esp by purchasing shares) with the expectation of profit*, що в подальшому передбачає появу компонента *to deprive or dispossess* у дієслові-конверсиві *to divest*.

2. *Also, there is usually some type of sales tax involved in the transaction, in which case the account receivable is debited for the additional amount of the sales tax and a sales tax liability account is credited for the same amount* [9, p. 208].

Семантично у прикладі 3 реалізовано домінуючий компонент значення дієслова-конверсива *to credit* «*to ascribe (to)*», який у структурі дискурсу «притягує» семантику дієслова *to debit*, яке в подальшому і вжито в контексті. Отже, дієслова-конверсиви семантично пов'язані в межах одного контексту.

Аналіз семантичної сполучуваності дієслів-конверсивів у структурі фінансового дискурсу виявив, що лівостороння наповнюваність досліджуваних дієслів-конверсивів (ЛСП¹) виражена: у 45,2 % (1730 слововживань) лексемами ЛСП «agent» (*individuals, persons, lenders, family, etc.*); у 35,8 % (1370 слововживань) лексемами ЛСП «corporation» (*firms, corporations, companies, banks, etc.*); у 16,1 % (615 слововживань) лексемами ЛСП «artifact»; у 2,9 % (110 слововживань) лексемами ЛСП «resources».

Правосторонню наповнюваність представляють лексеми ЛСП «agent» та ЛСП «corporation», ЛСП «resources», ЛСП «artifact». Отже, правостороння наповнюваність (ЛСП²) представлена: у 65,1 % (1768 слововживань) лексемами ЛСП «resources»; у 18,3 % (498 слововживань) лексемами ЛСП «artifact»; у 0,07 % (2 слововживання) лексемами ЛСП «process»; у 1 % (28 слововживань) лексемами ЛСП «time»; у 11,7 % (317 слововживань) лексемами ЛСП «agent»; у 3,8 % (104 слововживання) лексемами ЛСП «corporation».

У моделях ЛСП¹+VERB+ЛСП²+ЛСП³, ЛСП³ представлена: у 49,8 % (362 слововживання) лексемами ЛСП «corporation»; у 32,4 % (236 слововживань) лексемами ЛСП «agent»; у 8,9 % (65 слововживань) лексемами ЛСП «resources»; у 63 % (46 слововживання) лексемами ЛСП «process»; у 2,6 % (19 слововживань) лексемами ЛСП «artifact». Згідно з результатами аналізу семантичної сполучуваності дієслів-конверсивів у структурі фінансового дискурсу найуживанішим типом сполучуваності виявилась модель ЛСП¹+VERB+ЛСП², частота вживання якої у структурі фінансового дискурсу становить 67,6 % (2 716 слововживань). Модель ЛСП¹+VERB+ЛСП²+ЛСП³ у фінансовому дискурсі становить частоту вживання у 22,7 % (910 слововживань), найменшу частотність вживання являє собою модель ЛСП¹+VERB із частотою вживання у структурі фінансового дискурсу у 9,7 % (391 слововживання).

Отже, усі компоненти досліджуваних конверсивних пар семантично пов'язані між собою, проте спостерігається семантичний зв'язок не тільки між конститuentами пар, але й між компонентами значення досліджуваних дієслів-конверсивів, що і буде предметом нашого подальшого дослідження.

Бібліографічні посилання

1. Арнольд И. В. Основы научных исследований в лингвистике : учеб. пособие / И. В. Арнольд. – М. : Высш. шк., 1991. – 140 с.

2. Арутюнова Н. Д. Предложение и его смысл: (логико-семантические проблемы) / Н. Д. Арутюнова. – 3-е изд., стереотип. – М. : Едиториал УРСС, 2003. – 383 с.

3. Глисон Г. Введение в дескриптивную лингвистику / Г. Глисон. – М.: Изд-во иностр. лит., 1959. – 486 с.

4. Калиновська І. М. Структура іменникової фрази та її обумовленість лексико-семантичною групою ядра іменника (на матер. текстів художньої прози англійської мови): автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.04 / І. М. Калиновська; Київ. нац. лінгв. ун-т. – К., 2004. – 19 с.

5. Кустова Г. И Типы производных значений и механизмы языкового расширения / Г. И. Кустова. – М. : Языки славянской культуры, 2004. – 472 с.

6. Серебренников Б. А. Общее языкознание: формы существования, функции, история языка / Б. А. Серебренников. – М. : Наука, 1970. – 600 с.

7. Федоренко О. І. Лексична сполучуваність компонентів сталих дієслівно-

субстантивних виразів типу to give a smile, to have a look, to make a suggestion у сучасній англійській мові: автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.04 / О. І. Федоренко. – Львів, 2004. – 24 с.

8. Харрис З. С. Метод в структуральной лингвистике / З. С. Харрис // История языкознания XIX–XX веков в очерках и извлечениях ; сост. А. А. Звегинцев. – М. : Просвещение, 1965. – Ч. II. – С. 209–227.

9. Bragg S. M. Accounting Reference Desktop / S. M. Bragg. – NY: John Wiley and Sons, Inc., 2002. – 639 p.

10. Bloch B. Outline of Linguistic Analysis / B. Bloch, G. Trager. – Baltimore: Linguistic Society Of America, 1942. – 82 p.

11. DeFranco A. L. Hospitality Financial Management / A. L. DeFranco, T. W. Lattin– USA: John Wiley & Sons, Inc., 2007. – 381p.

12. Dickens Ch. Dombey and Son / Ch. Dickens. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.franklang.ru>.

13. Payne J. R. Noun Phrases / J. R. Payne // Encyclopedia of Language and Linguistics. – 2nd Edition. – Elsevier, 2005. – P. 712–720.

Надійшла до редколегії 10.11.2012 р.